

РОЗДІЛ 9 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОЛОГІЇ

УДК 811.111'37'42

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.2.43>

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ У ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

THEORY AND PRACTICE OF TRANSLATION IN THE FIELD OF INTERNATIONAL LAW

Строченко Л.В.,

<https://orcid.org/0000-0003-3619-3484>

доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

Томчаковська Ю.О.,

<https://orcid.org/0000-0003-0117-2704>

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

Томчаковський О.Г.,

<https://orcid.org/0000-0001-6586-8095>

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики

Національного університету «Одеська юридична академія»

Ковальова К.О.,

<https://orcid.org/0000-0002-9734-5667>

викладач кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена висвітленню основних аспектів теорії та практики перекладу у галузі міжнародного права. У галузі міжнародного права точність і вірність перекладу мають вирішальне значення. Перекладачі, які працюють у сфері міжнародного права, повинні ретельно вивчати юридичний контекст, в якому використовуються спеціальні терміни і вирази. Це включає розуміння правових систем, термінології та принципів міжнародного права. Крім цього, перекладачі мають враховувати культурні особливості та відмінності між різними правовими системами, а саме – розуміння культурних концепцій, норм і цінностей, які можуть вплинути на правові документи та їх переклад. Основні аспекти перекладу з позицій міжкультурної комунікації включають культурну компетенцію, контекстуальне розуміння, адаптацію та локалізацію, переклад культурних концепцій, врахування аудиторії. Міжнародне право має свій специфічний стиль та формальність. Перекладачі повинні дотримуватися цих стандартів у своєму перекладі, щоб забезпечити його відповідність міжнародним правовим нормам. Переклад у сфері міжнародного права вимагає від перекладача глибоких знань юридичної термінології, точності і вірності перекладу, розуміння контексту і культурних особливостей, а також збереження стилю і формальності міжнародного права. Включення дисципліни "Теорія та практика перекладу" в освітні програми з міжнародного права допомагає здобувачам вищої освіти розвинути необхідні навички для виконання якісного перекладу правових текстів та забезпечення точності і якості перекладу. Вивчення теорії та практики перекладу також сприяє збільшенню доступності міжнародного права, розвитку міжкультурної компетенції та покращенню комунікації та співпраці між різними країнами та культурами. Засвоєння дисципліни "Теорія та практика перекладу" є необхідним для здобувачів вищої освіти, які планують працювати у галузі міжнародного права та займатися перекладом правових текстів.

Ключові слова: теорія та практика перекладу, міжнародне право, термінологія, міжкультурна комунікація.

The article is devoted to highlighting the main aspects of the theory and practice of translation in the field of international law. In the field of international law, the accuracy of translation is of crucial importance. Translators working in the field of international law must carefully study the legal context in which special terms and expressions are used. This includes an understanding of legal systems, terminology and principles of international law. In addition, translators must take into account cultural characteristics and differences between different legal systems, namely, understanding cultural concepts, norms and values that may affect legal documents and their translation. Key aspects of translation from an intercultural communication perspective include cultural competence, contextual understanding, adaptation and localiza-

tion, translation of cultural concepts, and audience consideration. International law has its own specific style and formality. Translators must adhere to these standards in their translation to ensure that it complies with international legal norms. Translation in the field of international law requires the translator to have deep knowledge of legal terminology, accuracy and fidelity of the translation, understanding of the context and cultural features, as well as preservation of the style and formality of international law. The inclusion of the discipline "Theory and practice of translation" in educational programs in international law helps students develop the necessary skills to perform high-quality translation of legal texts and ensure the accuracy and quality of the translation. Studying the theory and practice of translation also contributes to increasing the accessibility of international law, developing intercultural competence, and improving communication and cooperation between different countries and cultures. Mastering the discipline "Theory and practice of translation" is necessary for students who plan to work in the field of international law and translate legal texts.

Key words: theory and practice of translation, international law, terminology, intercultural communication.

Постановка проблеми. Активний розвиток міжнародних відносин у сучасному світі робить зараз особливо актуальною проблему двох предметних галузей знань: лінгвістичної та професійної. Велика увага до питань перекладу професійно орієнтованих текстів та літератури за профільним спрямуванням зростає у зв'язку з розвитком нових засобів комунікації та інформаційних технологій, міжнародного співробітництва з іншими країнами з різних питань, а також академічної та професійної мобільності випускників вищих навчальних закладів. Будь-якому сучасному фахівцю, щоб бути конкурентоспроможним на сучасному ринку праці, потрібно бути готовим до здійснення професійної комунікації зі своїми майбутніми іноземними колегами. Це є необхідністю для здійснення взаємодії і на міжнародному рівні у галузі міжнародного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми взаємодії мови та культури, свідомості особистості носія – одне із найважливіших напрямів лінгвістики на сучасному етапі. Теоретичні та прикладні аспекти перекладу часто розглядаються через призму теорії міжкультурної комунікації, оскільки саме переклад відіграє важливу роль у сприянні ефективній і зрозумілій комунікації між представниками різних культур [2; 3].

Переклад з позицій міжкультурної комунікації включає розуміння та врахування культурних особливостей та контексту мови-джерела та мови-цілі. Основні аспекти перекладу з позицій міжкультурної комунікації включають культурну компетенцію (перекладач повинен мати глибоке розуміння культур обох мов, з яких він перекладає, включаючи вірування, цінності, звичаї, соціальні норми та історичний контекст, що допомагає перекладачу враховувати культурні нюанси та забезпечувати відповідність перекладу); контекстуальне розуміння (перекладач повинен розуміти контекст, в якому використовується текст, включаючи правові, історичні, соціальні та культурні фактори, що допомагає встановити точне значення термінів та виразів); адаптацію

та локалізацію (перекладач повинен бути гнучким у використанні мови-цілі, щоб забезпечити зрозумілість та прийняття тексту в новій культурі; цей аспект може включати використання інших термінів, виразів або прикладів, які відповідають культурним нормам та вимогам мови-цілі); переклад культурних концепцій (так, деякі культурні концепції можуть бути складними для перекладу, оскільки вони можуть не мати точного еквівалента в іншій мові, тож перекладач повинен знайти спосіб передачі цих концепцій, зберігаючи їхню сутність та значення); врахування аудиторії (перекладач повинен враховувати аудиторію, для якої призначений переклад, та її культурні особливості) [4].

Постановка завдання. *Мета статті* полягає у висвітленні основних аспектів теорії та практики перекладу у галузі міжнародного права.

Виклад основного матеріалу. Теорія і практика перекладу з англійської мови у галузі міжнародного права є важливим аспектом комунікації інформації між різними юрисдикціями та культурами. Перекладачі, що спеціалізуються на перекладі у галузі міжнародного права, повинні мати не тільки вміння вивчати та розуміти правові терміни, але й розбиратися в контексті, де вони використовуються. Традиційно виокремлюємо два основних різновиди перекладу: навчальний, який безпосередньо пов'язаний з розшифровкою іншомовного тексту з метою його розуміння в процесі вивчення іноземної мови (дозволяє досягнути основи іноземної мови, методи та техніку перекладу, поглибити знання в мові); та професійний переклад, який є особливою мовною діяльністю, яка орієнтована на відтворення оригіналу іншою мовою. Така діяльність потребує спеціальної підготовки, навичок та вміння. Вона передбачає досконале володіння іноземною та рідною мовою, знання не тільки своєї, а й іншомовної культури.

Перекладачі повинні враховувати контекст та культурні особливості, щоб забезпечити точність та відповідність перекладу. Це включає розуміння правових, історичних, соціальних та культурних факторів, які впливають на текст [1]. Такі аспекти

перекладу як еквівалентність та адаптація є надзвичайно важливими. Перекладачі повинні знаходити еквівалентні терміни та вирази, що відповідають змісту та інтенції оригіналу. Водночас вони повинні бути гнучкими та адаптуватися до культурних відмінностей, щоб забезпечити зрозумілість та прийняття тексту. У міжнародному праві, де точність та однозначність є важливими, перекладач повинен знати правові системи та термінологію, щоб забезпечити відповідність перекладу задуму автора і збереження точності інформації.

Практичний аспект перекладу в галузі міжнародного права полягає в застосуванні теоретичних знань до реальних ситуацій перекладу. Перекладачі повинні виявляти гнучкість та адаптуватися до вимог різних правових систем, культурних особливостей та вимог юридичних текстів, які вони перекладають.

Під час перекладу в галузі міжнародного права важливо враховувати такі аспекти, як точність, зрозумілість, збереження нюансів та ефективність комунікації. Перекладачі повинні бути вдосконалені в інтерпретації правових термінів та контексту, у якому вони використовуються, а також вміти ефективно передавати інформацію.

Усі ці аспекти теорії і практики перекладу в галузі міжнародного права сприяють забезпеченню точності, зрозумілості та відповідності перекладу юридичних текстів, що має велике значення для ефективного спілкування та розуміння міжнародного права.

У галузі міжнародного права, є кілька теоретичних питань, які є особливо актуальними для перекладу, а саме:

Еквівалентність термінів. Перекладачі повинні визначити, як знайти або створити еквівалентні терміни в мовах-джерелах та мовах-цілях, забезпечуючи, що правові поняття та поняття зберігають свою точність і значення.

Культурні особливості. Перекладачі повинні враховувати культурні різниці між різними юрисдикціями та країнами, щоб відтворити значення та контекст правових текстів.

Специфіка міжнародного права. Міжнародне право має свої унікальні поняття, терміни та концепції, які можуть бути складними для перекладу. Перекладачі повинні мати глибокі знання про міжнародне право, щоб забезпечити точність та відповідність перекладу.

Юридична точність. Важливо, щоб переклади були юридично точними та відповідали правовим вимогам. Перекладачі повинні бути ознайомлені з правовими системами та стандартами міжнародного права.

Юридичний стиль. Переклади в міжнародному праві повинні відповідати юридичному стилю та формату, що використовуються в даній галузі. Саме тому перекладачі повинні мати досвід у перекладі юридичних текстів та розуміння юридичних термінів.

Ці питання відображають важливість точності, відповідності та ефективності перекладу в галузі міжнародного права. Перекладачі мають враховувати ці аспекти, щоб забезпечити якісний переклад правових текстів та сприяти ефективному спілкуванню

Вивчення та розуміння специфічної термінології, яка використовується в юридичній галузі, включає знання основних понять, правових термінів та їх правильне використання. Ознайомлення з різними джерелами права, такими як закони, угоди, судові рішення, міжнародні конвенції та інші юридичні документи допомагає зрозуміти контекст та застосування юридичних термінів. Закони є основним джерелом права і встановлюють правила та норми, які регулюють поведінку людей та взаємовідносини в суспільстві. Ознайомлення з законами допомагає перекладачам розуміти юридичну термінологію та правові поняття, які використовуються в різних правових системах. Угоди є юридичними документами, які встановлюють права та обов'язки сторін у контрактах, торговельних угодах, договорах про співробітництво та інших сферах. Ознайомлення з угодами допомагає перекладачам розуміти специфічну термінологію та правові умови, що використовуються в таких документах. Судові рішення є результатом розгляду справ судом і встановлюють правові прецеденти та інтерпретації закону. Ознайомлення з судовими рішеннями допомагає перекладачам розуміти правові прецеденти та стандарти, які використовуються судами при вирішенні подібних справ. Міжнародні конвенції є угодами між державами або організаціями, які встановлюють правила та стандарти, які мають бути виконані учасниками. Ознайомлення з міжнародними конвенціями допомагає перекладачам розуміти міжнародну правову систему та специфічну термінологію, яка використовується в таких документах.

Ще одним із важливих аспектів є вивчення різних систем права, таких як континентальна європейська система, англосаксонська система, ісламське право та інші. Кожна система має свою особливу термінологію та правові принципи.

Розуміння правил синтаксису та граматики, які застосовуються в юридичному письмі, допомагає вірно та зрозуміло використовувати юридичні

терміни у контексті, зокрема, вживання формальних зворотів: "In accordance with" (відповідно до), "Hereby" (цим), "Notwithstanding" (незважаючи на), "Pursuant to" (відповідно до); використання канцелярської англійської: "Heretofore" (раніше), "Hereinafter" (далі), "Whereby" (через що), "In witness whereof" (у свідоцтво чого); вживання специфічних термінів: "Defendant" (відповідач), "Plaintiff" (позивач), "Liability" (відповідальність), "Breach of contract" (порушення контракту); використання пасивного стану: "The contract shall be signed by both parties" (Контракт буде підписаний обома сторонами), "The property was damaged during the fire" (Майно було пошкоджено під час пожежі); використання формальних мовних конструкцій: "In the event that" (у випадку якщо), "Notwithstanding the foregoing" (незважаючи на вищевикладене), "In witness whereof, the parties have executed this agreement" (На свідоцтво чого сторони підписали цю угоду).

Розуміння, як правові терміни застосовуються на практиці та в різних юридичних контекстах може включати вивчення судових рішень, правових прецедентів та практик, пов'язаних з використанням юридичних термінів.

Існує кілька способів перекладу юридичних термінів, залежно від контексту та потреб перекладу. Так, дослівний переклад передбачає переклад терміну без зміни його форми або значення. Він використовується в тих випадках, коли термін має точний еквівалент у мові-цілі. Калькування полягає у створенні нового терміну, що базується на структурі або формі терміну в мові-джерелі. Цей спосіб може бути корисним, коли немає точного еквівалента терміну у мові-цілі. Перефразування використовується для передачі значення терміну шляхом використання іншого слова або виразу з близьким значенням у мові-цілі. Це може бути корисно, коли точний еквівалент терміну недоступний. Пояснення використовується для надання додаткової інформації або контексту, щоб краще зрозуміти значення терміну. Це може бути корисно, коли термін має унікальне значення в мові-джерелі. Вибір аналогічного терміну використовується для знаходження терміну, що має схоже значення або функцію в мові-цілі. Це може бути корисно, коли точний еквівалент недоступний, але є схожий термін, який можна використати. Вибір способу перекладу залежить від контексту, потреб перекладу та особливостей мови-джерела та мови-цілі. Ось декілька прикладів різних типів перекладу англійських юридичних термінів українською мовою:

1. Прямий переклад:
  - "Contract" (угода)
  - "Law" (закон)
  - "Judgment" (судове рішення)
  - "Tort" (правопорушення)
2. Калькування:
  - "Power of attorney" (довіреність)
  - "Intellectual property" (інтелектуальна власність)
  - "Force majeure" (форс-мажор)
  - "Due diligence" (додаткова перевірка)
3. Термін з аналогічним значенням:
  - "Lien" (заставне право)
  - "Default" (невиконання зобов'язань)
  - "Injunction" (заборона)
  - "Jurisdiction" (юрисдикція)
4. Адаптація:
  - "Amicus curiae" (позивач третьої сторони)
  - "Habeas corpus" (процес виправлення)
  - "Pro bono" (безоплатна допомога)
  - "Prima facie" (на перший погляд).

Насамкінець хочеться відзначити, що перекладений юридичний текст має бути достовірним, адекватним, адаптованим. Будь-яка неточність при перекладі такого роду текстів може призвести до неоднозначних наслідків. В одних випадках припущена помилка пройде непоміченою, в інших може стати причиною неправильного трактування документа і надалі вилитися в тривалі судові позови. Для грамотного перекладу документів будь-який спеціаліст повинен мати знання про особливості офіційно-ділового стилю, а також мати великі фонові знання у відповідній сфері діяльності. Оскільки юридичний переклад вважається одним із найбільш складних видів перекладу на сьогоднішній день, він не може бути здійснений коректно без спеціальних знань у галузі права, чинного законодавства, конкретного виду правовідносин, спеціальної лексики, особливостей використання юридичної термінології у конкретному контексті.

Саме тому включення дисципліни «Теорія та практика перекладу» в освітні програми з міжнародного права має велику важливість. Міжнародне право вимагає точного та чіткого висловлювання. Неправильний переклад може призвести до непорозуміння, помилок та неправильного тлумачення правових документів. Вивчення теорії та практики перекладу допомагає студентам розвинути навички, необхідні для виконання якісного перекладу правових текстів. Міжнародне право є глобальним явищем, і його текстові матеріали часто написані англійською мовою. Включення дисципліни перекладу дозволяє студентам розуміти

та перекладати ці тексти, що робить міжнародне право більш доступним для широкої аудиторії.

Вивчення теорії та практики перекладу розширює розуміння міжкультурних різниць та сприяє розвитку міжкультурної компетенції студентів. Це дозволяє їм краще розуміти та адаптуватися до різних правових систем та культурних особливостей. Здатність перекладу правових текстів є важливою умовою для ефективної комунікації та співпраці між різними країнами та культурами. Вивчення дисципліни перекладу допомагає студентам вдосконалювати свої навички у цій сфері та сприяє покращенню міжнародної співпраці.

Висновки. У галузі міжнародного права точність і вірність перекладу мають вирішальне значення. Навіть невеликі недоліки чи неточності можуть призвести до неправильного тлумачення правових документів і порушення правових принципів. Перекладачі, які працюють у сфері міжнародного права, повинні ретельно вивчати юридичний контекст, в якому використовуються спеціальні терміни і вирази. Це включає розуміння правових систем, термінології та принципів міжнародного права. Крім цього, перекладачі мають враховувати культурні особливості та відмінності між різними правовими системами, а саме – розуміння культурних концепцій, норм і цінностей, які можуть вплинути на правові документи та їх переклад. Міжнародне право має свій специфічний стиль та формальність. Перекладачі

повинні дотримуватися цих стандартів у своєму перекладі, щоб забезпечити його відповідність міжнародним правовим нормам.

Узагальнюючи, зазначимо, що переклад у сфері міжнародного права вимагає від перекладача глибоких знань юридичної термінології, точності і вірності перекладу, розуміння контексту і культурних особливостей, а також збереження стилю і формальності міжнародного права. Ці особливості важливі для забезпечення якісного перекладу правових документів у міжнародному праві. Дисципліна «Теорія та практика перекладу» має надзвичайну важливість у галузі міжнародного права. Включення цієї дисципліни в освітні програми з міжнародного права допомагає здобувачам вищої освіти розвинути необхідні навички для виконання якісного перекладу правових текстів та забезпечення точності і якості перекладу. Вивчення теорії та практики перекладу також сприяє збільшенню доступності міжнародного права, розвитку міжкультурної компетенції та покращенню комунікації та співпраці між різними країнами та культурами. Важливо враховувати контекст та ціль перекладу для вибору найточнішого варіанту перекладу англійських юридичних термінів українською мовою. Засвоєння дисципліни «Теорія та практика перекладу» є необхідним для здобувачів вищої освіти, які планують працювати у галузі міжнародного права та займатися перекладом правових текстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 448 с.
2. Ткачівська М.Р., Щерба Р. Переклад крізь призму міжкультурної комунікації (на прикладі українського перекладу роману Гранаха "Da geht ein Mensch"). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2022. № 57. С. 202–207. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.57.47>
3. Штепуляк О.С. Міжкультурні аспекти перекладу та їх роль у фаховій підготовці майбутніх перекладачів. *Молодий вчений*. 2016. № 4.1. С. 110–113.
4. Translation. History. Culture : a sourcebook / [translated and edited by] André Lefevere. General editors : Susan Bassnett and André Lefevere. London ; New York : Routledge, 2003. 182 p.